

Correctievoorschrift VWO

Aruba, Bonaire, Curaçao en Sint Maarten

2024

tijdvak 1

aardrijkskunde

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*
Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*
Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Wereld

Opgave 1 – Plastic afval als grondstof

1 maximumscore 1

Juiste antwoorden zijn:

De grondstof in de productieketen van producten gemaakt van gerecycled plastic

- komt uit centrumlanden / niet uit perifere landen.
- is geen (uit de bodem of grond) gewonnen delfstof.
- bestaat uit afval van eindproducten.

2 maximumscore 3

- Uit het antwoord moet blijken dat in China veel (plastic) producten (voor de wereldmarkt) gemaakt worden / dat de Chinese industrie voor een groot deel afhankelijk is van (plastic) producten waarvoor grondstoffen (plastic afval) nodig zijn. 1
- Juiste redenen waarom China de import van plastic afval verbood, zijn: 2
 - De hoeveelheid plastic afval in China zelf nam toe (waardoor import niet meer nodig was).
 - China wilde deze vervuilende industrie / de milieubelasting door overblijvend plastic afval niet meer in eigen land hebben.
 - China wilde niet langer het imago hebben van afvalverwerker van de westerse landen / zich minder profileren als land met (laagwaardige) maakindustrie.
 - Het geïmporteerde plastic was van onvoldoende / steeds slechter wordende kwaliteit.

Opmerking

Per juiste reden 1 scorepunt toekennen.

3 maximumscore 2

Een juiste redenering is:

- De Europese Unie (of: Europa) beschikt zelf over relatief weinig grondstoffen / importeert veel grondstoffen, 1
- zodat door (plastic) afval te gebruiken als grondstof / door producten te recyclen de afhankelijkheid van andere landen afneemt. 1

Vraag	Antwoord	Scores
4	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • Uit de omschrijving moet blijken dat bij ruimtelijke afwenteling negatieve gevolgen van (economische) activiteiten worden afgeschoven op andere landen of gebieden. 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Een juist antwoord is: nationale overheden kunnen door internationaal samen te werken afspraken maken over de verwerking van / export van / controle op (illegale) afvalstromen. 	1

Opgave 2 – De Pan-American Highway: mind the gap

5	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • Een juiste reden vanuit de economische dimensie is: de Verenigde Staten wilden met deze verbinding de handel (in grondstoffen / landbouw en/of industrieproducten met andere landen) verbeteren. 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Een juiste reden vanuit de politieke dimensie is: de Verenigde Staten wilden (als hegemoniale staat) de invloed / hun macht in Midden- en Zuid-Amerika vergroten. 	1
6	maximumscore 2	
	Uit de redenering moet blijken dat	
	<ul style="list-style-type: none"> • door de Pan-American Highway transport/vervoer/handel over de weg binnen landen verbeterd is, (nationaal schaalniveau) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • maar dat de afstanden tussen Noord- en Zuid-Amerika voor transport/vervoer/handel over de weg groot zijn / beter met de boot (en/of vliegtuig) overbrugd kunnen worden / dat bij de Darién Gap een (belangrijk) stuk infrastructuur ontbreekt om transport over de weg naar en vanuit Zuid-Amerika mogelijk te maken. (intercontinentaal schaalniveau) 	1
	<i>Opmerking</i>	
	<i>De schaalniveaus hoeven niet expliciet in het antwoord genoemd te worden.</i>	
7	maximumscore 1	
	Uit het antwoord moet blijken dat door politieke machtsverschuivingen (im)migratiebeleid / grensbewaking in vestigingslanden soepeler / strenger kan worden.	
8	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • x = Haïti 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • y = Venezuela 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

9 maximumscore 2

- Juiste redenen vanuit de economische dimensie zijn: 1
 - Mexico biedt (door geoutsourcete industrieën vanuit de Verenigde Staten) relatief veel werkgelegenheid voor migranten.
 - Mexico is een relatief rijk land in Midden-Amerika.
- Juiste redenen vanuit andere dimensies zijn: 1
 - In Mexico wordt dezelfde taal gesproken als in de vertreklanden waar veel migranten vandaan komen. (sociaal-culturele dimensie)
 - De Mexicaanse bevolking heeft overwegend dezelfde godsdienst als de bevolking in de vertreklanden waar veel migranten vandaan komen. (sociaal-culturele dimensie)
 - Mexico is een politiek relatief stabiel land. (politieke dimensie)

Opmerking

De dimensies hoeven niet expliciet in het antwoord genoemd te worden.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aarde

Opgave 3 – Overstromingen in Pakistan

10 maximumscore 2

Indus	c
Mekong	d
Mississippi	b
Ob	a

indien vier juiste antwoorden	2
indien drie of twee juiste antwoorden	1
indien minder dan twee juiste antwoorden	0

11 maximumscore 2

- Uit het antwoord moet blijken dat Pakistan in de periode juli – september onder invloed staat van de ITCZ / een lagedrukgebied / een (vochtige) aanlandige wind / natte moesson. 1
- Uit het antwoord moet blijken dat in deze periode veel smeltwater (uit de Himalaya) via de Indus wordt afgevoerd. 1

12 maximumscore 2

- Juiste andere kenmerken van het landschap in de bovenloop van de Indus zijn: 1
 - Er is nauwelijks begroeiing / weinig vegetatie.
 - De ondergrond is hard / rotsachtig.
- Uit het antwoord moet blijken dat het landschap in de benedenloop van de Indus vlak is (waardoor de rivier makkelijk overstroomt). 1

Opmerking

Aan een antwoord dat ingaat op de lage ligging van het landschap in de benedenloop van de Indus mag geen scorepunt worden toegekend.

13 maximumscore 2

- Uit het antwoord moet blijken dat het Westen een (veel) groter aandeel heeft in de uitstoot van broeikasgassen dan Pakistan / perifere landen. 1
- Juiste maatregelen zijn: 1
 - dijken aanleggen
 - overbeweiding / ontbossing tegengaan
 - herbebossen

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 4 – Het Centraal Massief in Frankrijk

- 14 maximumscore 2**
 Uit de uitleg moet blijken dat
- het Centraal Massief (Hercynisch plooingsgebied) een ouder gebergte is dan de Alpen (Alpine plooingsgebied), (oorzaak) 1
 - waardoor de afbraak van gesteenten / exogene processen in het Centraal Massief al langer plaatsvinden dan in de Alpen. (gevolg) 1
- 15 maximumscore 3**
- a stratovulkaan
 - b horst
 - c sedimentgesteente
 - d uitvloeiingsgesteente
- indien vier juiste antwoorden 3
 indien drie juiste antwoorden 2
 indien twee juiste antwoorden 1
 indien minder dan twee juiste antwoorden 0
- 16 maximumscore 3**
 Uit de beschrijving moet blijken dat
- in de aardkorst rek plaatsvindt / bewegingen in de aardkorst optreden 1
 - waarbij in de ondergrond breuken ontstaan zijn, 1
 - waarlangs magma een weg naar boven heeft kunnen vinden (en vulkanen ontstaan zijn). 1
- 17 maximumscore 2**
 Uit het antwoord moet blijken dat
- de meeste vulkanen de (oorspronkelijke) kegelvorm hebben / niet door gletsjers geërodeerd zijn, 1
 - waaruit afgeleid kan worden dat de laatste uitbarstingen dus ná de laatste ijstijd plaatsgevonden moeten hebben. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Zuid-Amerika

Opgave 5 – De Pamparegio

18 maximumscore 2

Juiste kenmerken zijn:

- De Pamparegio is vlak / heeft weinig reliëf.
- In de Pamparegio is voldoende irrigatiewater beschikbaar. / Door de Pamparegio stromen rivieren.
- De bodem in de Pamparegio is vruchtbaar.

per juist kenmerk

1

19 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat het industrialisatiebeleid van landen in de Pamparegio tussen 1930 en 1960 gericht was op importsubstitutie / gericht was op binnenlandse consumptie / weinig gericht was op de export van industrieproducten.

20 maximumscore 2

Uit de redenering moet blijken dat

- de export van voedselgewassen (vanuit de Pamparegio) naar Afrika zal toenemen, 1
- omdat de bevolkingsomvang / de welvaart daar groeit. 1

21 maximumscore 3

Een juiste beschrijving is:

- Vanaf het begin van de jaren 90 werd een (neo)liberaler / kapitalistischer beleid gevoerd (dan in de decennia daarvoor), 1
- zodat de verschillen tussen arm en rijk groter werden / economische ongelijkheid groter werd / de criminaliteit en/of (subjectieve) onveiligheid in Argentinië toenam, 1
- zodat mensen uit hogere inkomensgroepen steeds vaker in beveiligde ommuurde woonwijken zijn gaan wonen. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 6 – Het Poopómeer in Bolivia

22 maximumscore 2

- uitspraak 1: juist
uitspraak 2: onjuist
uitspraak 3: onjuist

indien drie juiste antwoorden	2
indien twee juiste antwoorden	1
indien minder dan twee juiste antwoorden	0

23 maximumscore 2

Juiste oorzaken zijn:

- Het Poopómeer was kleiner / minder diep / bevatte minder water dan het Titicacameer.
- Het Poopómeer ontving via de Desaguadero steeds minder vaak water vanuit het (steeds vaker lager staande) Titicacameer.
- Het Poopómeer heeft (in tegenstelling tot het Titicacameer) minder aanvoer van smeltwater.

per juiste oorzaak	1
--------------------	---

Opmerking

Aan een antwoord waaruit (op basis van de weergave van het Poopómeer in het kaartenkatern) blijkt dat er geen rivier uitmondt in het Poopómeer dient een scorepunt toegekend te worden.

24 maximumscore 2

- Uit het antwoord moet blijken dat voor de teelt van quinoa grondwater / water uit de Desaguadero onttrokken wordt. 1
- Juiste redenen zijn: 1
 - Met de export van landbouwproducten (of mijnbouwproducten) wordt veel geld verdiend.
 - Een zoutmeer wordt niet gebruikt voor drinkwater of irrigatie.

Opmerking

Antwoorden die bij de eerste deelscore ingaan op het direct onttrekken van water uit het Poopómeer dienen fout gerekend te worden.

25 maximumscore 1

1997 / 1998

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

26 maximumscore 3

Een juiste beschrijving moet de volgende drie stappen bevatten:

- Tijdens een El Niño ligt voor de westkust van Zuid-Amerika een lagedrukgebied (in plaats van een hogedrukgebied) / is het zeewater voor de westkust van Zuid-Amerika veel warmer dan normaal. 1
- Het westen van Zuid-Amerika krijgt tijdens een El Niño te maken met westelijke (aanlandige) winden. / De oostelijke passaatwinden worden zwakker / bereiken de Altiplano niet (meer), 1
- waardoor op de Altiplano tijdens een El Niño nauwelijks neerslag valt / de neerslag ten westen van de Andes valt (en het Poopómeer dus definitief opdroogde). 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Caribisch gebied

Opgave 7 – Spreiding van creoolse talen

27 maximumscore 2

- a - 2 (diffusie)
- b - 3 (diaspora)
- c - 4 (lingua franca)

indien drie juiste antwoorden	2
indien twee juiste antwoorden	1
indien minder dan twee juiste antwoorden	0

28 maximumscore 3

- Uit het antwoord moet blijken dat de talen van de kolonisten zich (in het Caribisch gebied) vermengde met de talen van de slaafgemaakten. 1
- Juiste manieren zijn: 2
 - (toenemende) migratie
 - (toenemend) toerisme
 - een toename van internationale handel / invloed van multinationale ondernemingen
 - verbetering van de transport- en informatietechnologie
 - sociale media

Opmerking

Per juiste manier 1 scorepunt toekennen.

29 maximumscore 1

Juiste landen zijn: Haïti en de Bahama's

Opmerking

Alleen indien twee juiste landen genoemd zijn 1 scorepunt toekennen.

30 maximumscore 2

Een juiste redenering is:

- In overheidsfuncties / het onderwijs / de (administratieve) dienstensector wordt vaak de koloniale taal gebruikt, 1
- zodat mensen die alleen een creoolse taal beheersen minder mogelijkheden / kansen hebben (om zich (economisch) te ontwikkelen). 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 8 – Duwen en trekken aan de Caribische plaat

- 31 maximumscore 2**
 Uit de uitleg moet blijken dat
- de onderduikende plaat aan de westkant / de Cocosplaat steiler wegduikt onder de Caribische plaat dan de onderduikende plaat aan de oostkant / de Noord-Amerikaanse plaat, (oorzaak) 1
 - waardoor de onderduikende plaat aan de westkant dichterbij de plaatgrens in de aardmantel (komt en) smelt. (gevolg) 1
- 32 maximumscore 2**
 Uit de uitleg moet blijken dat
- vanuit de Orinoco / vanaf het land sedimenten naar zee worden getransporteerd, (oorzaak) 1
 - waardoor het zuidelijke deel van de trog wordt opgevuld (met sedimenten). (gevolg) 1
- 33 maximumscore 2**
 Juiste aanwijzingen zijn:
- De zee tussen Belize en Cuba op de plaatgrens is heel diep. / Er ligt een trog.
 - Er liggen (inactieve vulkanische) eilanden bij deze plaatgrens.
- per juiste aanwijzing 1
- 34 maximumscore 1**
 kalksteen
- 35 maximumscore 2**
 Uit de beschrijving moet blijken dat
- de kalksteen ontstaan is op de bodem van de oceaan, 1
 - waarna dit kalksteen door vulkanische activiteit (bij de plaatgrens tussen de Caribische plaat en de Zuid-Amerikaanse plaat) omhoog geduwd is (en boven de zeespiegel is komen te liggen). 1

5 Bronvermeldingen

- bron 1 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling met data van www.euractiv.com, 2023
- bron 2 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling met data van www.brilliantmaps.com, 2023
- bron 3 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling met data van www.nd.nl, 2023
- bron 4 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling met data van Panamá Migración, 2023
- bron 5 Alcarta 2e editie, kaart E2_246, 2021
- bron 6 Alcarta 2e editie, kaart E2_259F, 2021
- bron 7 Dmitriy Kandinskiy / Shutterstock.com
Photo Image / Shutterstock.com
Dmitry Rukhlenko / Shutterstock.com
TedMosly / Shutterstock.com
- bron 8 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, met data van www.nos.nl, 2023
- bron 9 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling met data van www.viagallica.com, 2023
- bron 10 Grote Bosatlas 56e, kaart 68c, 2021
- bron 11 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023
- bron 12 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling met data van www.researchgate.net, 2023
- bron 13 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling met data van visibleearth.nasa.gov, 2023
- bron 14 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023
Sven-Erik Jacobsen, 2014
- bron 15 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling met data van www.pmel.noaa.gov, 2023
- bron 16 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling met data van www.cairn-int.info, 2023
- bron 17 Grote Bosatlas 56e editie, kaart 198G, 2021
- bron 18 Grote Bosatlas 56e editie, kaart 198A, 2021
- bron 19 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling met data van www.ncei.noaa.gov, 2023
- bron 20 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023
Ingrid Heinen, 2022